

Davlat-xususiy sheriklik loyihalari samaradorligini baholash masalalari

O‘zbekiston Respublikasi Bank-Moliya Akademiyasi Loyixa boshqaruvi
(MSc-Master of Science)-mutaxassisligi magistranti

Ergashev Asil Asatullayevich

asiljon85@mail.ru

Issues of development of cooperation in public-private cooperation

Master's degree in project management (MSc-Master of Science) of the Bank-
Finance Academy of the Republic of Uzbekistan

Ergashev Asil Asatullayevich

asiljon85@mail.ru

Annotatsiya

Mazkur maqolada davlat-xususiy sheriklik (DXSh) loyihalarining samaradorligini baholash masalalari o‘rganiladi. DXSh loyihalari davlat va xususiy sektor o‘rtasida resurslar va tavakkalchiliklarni birgalikda boshqarish orqali ijtimoiy va iqtisodiy infratuzilmani rivojlantirishning samarali usuli sifatida keng qo‘llanilmoqda. Maqolada samaradorlikni baholashning asosiy mezonlari va ko‘rsatkichlari, tahlil usullari va amaliyotdagi muvaffaqiyat omillari ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, samaradorlik bahosini shakllantirishda iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik jihatlar muhimligi ta’kidlanadi. Ushbu tadqiqot davlat va xususiy sektor sherikliklarini samarali tashkil etishda ilmiy-amaliy asoslarni mustahkamlashga qaratilgan.

Kalit so‘zlar: davlat-xususiy sheriklik, samaradorlikni baholash, iqtisodiy samaradorlik, ijtimoiy infratuzilma, DXSh loyihalari, tavakkalchilik boshqaruvi, sheriklik modeli, DXSh samaradorlik ko‘rsatkichlari.

Abstract:

This article examines the issues of evaluating the effectiveness of public-private partnership (PPP) projects. PPP projects are widely used as an effective way to develop social and economic infrastructure by jointly managing resources and risks between the public and private sectors. The article considers the main criteria

and indicators of performance evaluation, analysis methods and success factors in practice. Also, the importance of economic, social and ecological aspects in the formation of efficiency assessment is emphasized. This study is aimed at strengthening the scientific and practical foundations of effective organization of public and private sector partnerships.

Key words: public-private partnership, performance evaluation, economic efficiency, social infrastructure, PPP projects, risk management, partnership model, PPP performance indicators.

Kirish

Davlat-xususiy sheriklik (DXSh) so‘nggi yillarda ijtimoiy va iqtisodiy infratuzilmani rivojlantirishda muhim vosita sifatida keng qo‘llanilmoqda. Bu sheriklik orqali davlat va xususiy sektor o‘rtasida resurslar, tavakkalchiliklar va mas‘uliyatni birgalikda boshqarish yo‘li bilan jamiyat uchun zarur loyihalarni amalga oshirish imkoniyati yaratiladi. DXSh loyihalari nafaqat davlat xarajatlarini kamaytirish, balki xizmatlar sifati va barqarorligini oshirish, shuningdek, innovatsion yechimlarni joriy etishga yordam beradi.

Biroq, DXSh loyihalarining samaradorligini baholash va ularning haqiqiy iqtisodiy va ijtimoiy foydalarini aniqlash masalalari dolzarbligicha qolmoqda. DXSh loyihalarini muvaffaqiyatli amalga oshirishda iqtisodiy samaradorlik ko‘rsatkichlari, ijtimoiy ta’sir, tavakkalchiliklarni boshqarish va ekologik barqarorlikni ta’minlash kabi omillar muhim o‘rin tutadi. Shu sababli, DXSh loyihalarining samaradorligini to‘g‘ri baholash ushbu sheriklikning kelgusidagi rivojlanishi va davlat hamda xususiy sektor o‘rtasidagi munosabatlarni mustahkamlash uchun muhim ahamiyatga ega.

Ushbu maqola DXSh loyihalarining samaradorligini baholashda qo‘llaniladigan mezonlar, usullar va ko‘rsatkichlarni o‘rganishga, shuningdek, loyihalarning muvaffaqiyat omillarini aniqlashga bag‘ishlanadi.

DXSh loyihalarining samaradorligini baholashning murakkabligi turli manfaatdor tomonlarning, jumladan, davlat tashkilotlari, xususiy sektor vakillari va jamiyatning turli talablari va manfaatlariga bog‘liqdir. Davlat uchun asosiy maqsad loyihalarning ijtimoiy va iqtisodiy foydasini maksimal darajada oshirish bo‘lsa, xususiy sektor esa investitsiyalarning xavfsizligi va daromadlilikini ta’minlashni ko‘zlaydi. Shuning uchun, samaradorlikni baholash jarayonida har ikki tomonning manfaatlarini muvozanatlashtirish muhim hisoblanadi.

Samaradorlikni baholashda iqtisodiy ko‘rsatkichlar bilan birga ijtimoiy ta‘sir, ekologik barqarorlik va tavakkalchiliklarni boshqarish ham muhim rol o‘ynaydi. Ijtimoiy infratuzilma loyihalari, xususan, yo‘llar, ko‘priklar, energetika va sog‘liqni saqlash tizimlarida DXSh loyihalari orqali erishilgan natijalar keng ko‘lamdagi ijtimoiy manfaatlarni keltirib chiqarishi mumkin. Ammo, ushbu foydalar uzoq muddatli istiqbolda to‘liq amalga oshishi uchun har bir loyiha qadam-baqadam nazorat qilinishi va baholanishi lozim.

Maqolaning maqsadi — DXSh loyihalarining iqtisodiy va ijtimoiy samaradorligini baholash usullari va mezonlarini tahlil qilish, ularni amaliyotda qo‘llashdagi qiyinchiliklar va imkoniyatlarni o‘rganishdir. Shu asosda, DXSh loyihalarining samaradorligini oshirishga qaratilgan tavsiyalar ishlab chiqish va amaliy yechimlar taklif etish orqali, bu jarayonni yanada samarali va shaffof qilish maqsad qilinadi.

Mazkur tadqiqot davlat-xususiy sheriklikning samarali rivojlanishi uchun ilmiy asoslarni mustahkamlashga xizmat qiladi va loyihalar sifatini oshirish yo‘llarini ko‘rsatadi.

Metodologiya: Ushbu maqolada davlat-xususiy sheriklik (DXSh) loyihalarining samaradorligini baholash uchun kompleks yondashuv qo‘llanilgan. Tadqiqotning metodologiyasi DXSh loyihalarining iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik jihatlarini to‘liq qamrab olishga qaratilgan bo‘lib, bir necha bosqichlarni o‘z ichiga oladi. Metodologiyada quyidagi usullar qo‘llaniladi:

1. Adabiyotlarni tahlil qilish usuli:

DXSh loyihalarining samaradorligini baholashga oid mavjud ilmiy tadqiqotlar va maqolalar tahlil qilinadi. Xalqaro tajriba, jumladan, DXSh modellarining turli mamlakatlarda qo‘llanishi va samaradorlikka ta‘sir etuvchi omillar o‘rganiladi. Ushbu tahlillar asosida DXSh loyihalarining baholash mezonlari va asosiy ko‘rsatkichlari aniqlanadi.

2. Samaradorlikni baholash mezonlari:

DXSh loyihalarining samaradorligini o‘lchash uchun quyidagi asosiy mezonlar tanlab olinadi:

- Iqtisodiy samaradorlik: loyiha xarajatlari va keltirilgan iqtisodiy foydaning tahlili, xususi sektor uchun daromadlilik, davlat uchun xarajatlarni kamaytirish;

- Ijtimoiy samaradorlik: loyiha jamiyatga keltirgan manfaatlar, aholi farovonligiga ta'siri, xizmatlar sifatining oshishi;

- Ekologik barqarorlik: loyiha davomida va undan keyingi ekologik ta'sir, resurslardan samarali foydalanish va atrof-muhitni muhofaza qilish choralarning tahlili;

- Tavakkalchiliklarni boshqarish: DXSh loyihalarida davlat va xususiy sektor o'rtasida risklarni taqsimlash va ularning oqibatlarini boshqarish usullari.

3. Amaliy tahlil usullari:

- Benefit-Cost Analysis (BCA): loyiha keltiradigan foyda va xarajatlarni solishtirish orqali loyihaning iqtisodiy samaradorligi aniqlanadi. Ushbu usul loyihalarning moliyaviy jihatdan qanchalik foydali yoki zararli ekanligini o'lchashda ishlatiladi.

- Net Present Value (NPV) va ichki foydalilik normasi (IRR): loyiha xarajatlari va kelgusidagi foydani solishtirish uchun foydalaniladi, bu usul loyihaning moliyaviy qiymatini aniqlashda qo'llaniladi.

- Ko'p mezonli baholash (Multi-Criteria Analysis, MCA): loyihaning iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik jihatlarini birgalikda baholash imkonini beradi, har bir mezon bo'yicha loyiha muvaffaqiyati yoki muvaffaqiyatsizligi baholanadi.

4. Empirik ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilish:

Amaliyotda muvaffaqiyatli amalga oshirilgan DXSh loyihalarining statistik va moliyaviy ko'rsatkichlari o'rganiladi. Xususan, transport, sog'liqni saqlash va energetika sohalaridagi loyihalar tahlil qilinadi. Olingan ma'lumotlar loyihalarning real natijalarini baholash va o'rganilayotgan usullarni amaliyotga tatbiq etishda asos bo'lib xizmat qiladi.

Ushbu metodologiya asosida olib borilgan tahlillar natijalari DXSh loyihalarining samaradorligini baholashda aniq va ishonchli xulosalar chiqarish imkonini beradi. Bu, o'z navbatida, davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni yanada takomillashtirishga xizmat qiladi.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi: Davlat-xususiy sheriklik (DXSh) loyihalari samaradorligini baholash bo'yicha adabiyotlar milliy va xalqaro darajada keng ko'lamda o'rganilgan. Ushbu adabiyotlar DXSh loyihalarining iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik jihatlarini baholash mezonlarini ko'rib chiqadi, shuningdek, davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikning muvaffaqiyatiga ta'sir etuvchi omillarni tahlil qiladi.

1. Grimsey va Lewis (2004) DXShning global tajribasini o‘rganib, DXSh loyihalarining moliyaviy boshqaruvi va infrastruktura rivojlanishiga qo‘shgan hissasini chuqur tahlil qiladi. Ularning tadqiqotida DXShning asosiy maqsadi iqtisodiy samaradorlikni oshirish bo‘lsa-da, davlat va xususiy sektor o‘rtasida risklarni to‘g‘ri taqsimlash masalasi ham muhim rol o‘ynaydi.

2. Hodge va Greve (2007) DXSh loyihalarining xalqaro darajadagi samaradorlikni baholashda duch kelinadigan muammolarni ko‘rsatadi. Ular DXSh loyihalarining nafaqat moliyaviy, balki uzoq muddatli ijtimoiy va ekologik ta‘sirini ham o‘rganish lozimligini ta’kidlaydi. Mualliflar ushbu loyihalarning davlat manfaatlarini to‘liq aks ettirishi uchun samaradorlik mezonlarini kengaytirish kerakligini qayd etadi.

3. Yescombe (2011) DXSh loyihalarining moliyalashtirish asoslariga urg‘u beradi. Muallif DXSh loyihalarini moliyaviy jihatdan tahlil qilishda asosiy ko‘rsatkichlar – sof joriy qiymat (NPV), ichki foydalilik normasi (IRR) va Benefit-Cost Analysis (BCA) kabi usullarni qo‘llashni tavsiya etadi. Bu usullar loyihalarning moliyaviy barqarorligini ta‘minlashda muhim ahamiyatga ega.

4. Karimov (2021) O‘zbekistonda DXSh loyihalarining iqtisodiy samaradorligini baholash bo‘yicha amaliyotga yo‘naltirilgan tadqiqot olib bordi. U O‘zbekiston sharoitida DXSh loyihalarining muhim iqtisodiy ko‘rsatkichlarini o‘rganib, ularni davlat xarajatlarini kamaytirish va xususiy sektor ishtirokini oshirish orqali amalga oshirish imkoniyatlarini ko‘rsatdi.

5. Qosimov (2019) DXShning moliyaviy-iqtisodiy asoslarini tahlil qilib, O‘zbekiston sharoitida davlat va xususiy sektor o‘rtasidagi risklarni boshqarishning muhimligini ta’kidladi. Muallifning tadqiqotiga ko‘ra, samarali tavakkalchilik boshqaruvi DXSh loyihalarining muvaffaqiyat kaliti bo‘lib, bu loyiha rentabelligini oshiradi.

6. Xolmirzayev (2020) DXSh loyihalarida risklarni boshqarish bo‘yicha o‘z tadqiqotlarida, xususiy sektor ishtirokini oshirish uchun risklarni to‘g‘ri taqsimlash mexanizmlarini ishlab chiqish zarurligini ko‘rsatadi. U davlatning tavakkalchiliklarni o‘z zimmasiga olish darajasini optimallashtirish zarurligini urg‘ulaydi.

7. World Bank Group (2015) DXSh bo‘yicha xalqaro qo‘llanmada davlat va xususiy sektor o‘rtasidagi hamkorlikni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun shaffoflik, hisobdorlik va samaradorlik mezonlariga rioya qilish zarurligini

urg‘ulaydi. Ushbu manbada DXSh loyihalarining muvaffaqiyat omillari keng ko‘lamda tahlil qilingan.

Mazkur adabiyotlar DXSh loyihalarining iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik jihatlariga urg‘u berib, samaradorlikni baholashda foydalaniladigan mezonlar va ko‘rsatkichlarni aniqlashda yordam beradi. Xalqaro va milliy tadqiqotlar davlat-xususiy sheriklikning ijtimoiy ahamiyatini ta‘kidlab, tavakkalchiliklarni to‘g‘ri taqsimlash va samaradorlikni oshirish bo‘yicha turli strategiyalarni tavsiya etadi. O‘zbekistonda ushbu yo‘nalishdagi tadqiqotlar DXSh loyihalarining moliyaviy va ijtimoiy samaradorligini oshirish yo‘llarini amaliy jihatdan tahlil qilmoqda.

Tahlil va natijalar

Ushbu tadqiqotda davlat-xususiy sheriklik (DXSh) loyihalarining samaradorligini baholash uchun tanlangan mezonlar va baholash usullari asosida bir nechta amaliyotdan olingan ma‘lumotlar tahlil qilindi. Tadqiqotda turli sohalarda amalga oshirilgan DXSh loyihalari, xususan transport, energetika va sog‘liqni saqlash infratuzilmasi bo‘yicha amalga oshirilgan loyihalarning iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik samaradorligi o‘rganildi.

Tahlil qilingan loyihalarda iqtisodiy samaradorlikni baholashda asosiy ko‘rsatkichlar sifatida Benefit-Cost Analysis (BCA), Net Present Value (NPV) va ichki foydalilik normasi (IRR) ko‘rsatkichlari qo‘llanildi. Tahlil natijalari shuni ko‘rsatdiki, ko‘pgina DXSh loyihalari iqtisodiy samaradorlikka erishishda yuqori ko‘rsatkichlarni namoyon etgan. Xususan:

- Transport infratuzilmasiga oid loyihalar, yo‘l va ko‘priklar qurilishi orqali iqtisodiy harajatlarni kamaytirish, transport tarmog‘ining yaxshilanishi va ishbilarmonlik faoliyatini rivojlantirishga ijobiy ta‘sir ko‘rsatdi. Bunda BCA ko‘rsatkichlari o‘rtacha ijobiy natijalarni ko‘rsatdi.

- Energetika sohasidagi DXSh loyihalari, masalan, qayta tiklanadigan energiya manbalari orqali ishlab chiqarish, ekologik barqarorlikni ta‘minlash va davlat byudjeti xarajatlarini kamaytirishga xizmat qildi. Loyihalar NPV va IRR ko‘rsatkichlariga ko‘ra, xususi sektor uchun daromadli bo‘ldi.

DXSh loyihalari jamiyat farovonligiga qo‘shgan hissasi tahlil qilindi. Bunda sog‘liqni saqlash infratuzilmasidagi loyihalar, jumladan, xususiy sektor ishtirokida qurilgan shifoxonalar va klinikalar aholi uchun sifatli xizmatlar ko‘rsatishda muhim rol o‘ynadi. Ushbu loyihalar tahliliga ko‘ra:

- Sog'liqni saqlash loyihalari aholining sog'lig'ini yaxshilashda sezilarli ijtimoiy ta'sir ko'rsatdi, bu esa ularning umumiy ijtimoiy samaradorligini oshirdi.

- Biroq, ba'zi loyihalarda xizmatlar narxining oshishi bilan bog'liq muammolar kuzatildi, bu esa ma'lum ijtimoiy qarama-qarshiliklarni keltirib chiqardi.

DXSh loyihalarining ekologik jihatlari ham muhim ko'rsatkichlardan biri sifatida baholandi. Xususan, qayta tiklanadigan energiya manbalari va yashil texnologiyalarni joriy etish orqali loyihalarning ekologik barqarorligi ta'minlandi. Energetika sohasidagi DXSh loyihalari ekologik ta'sirini kamaytirish bo'yicha:

- Qayta tiklanadigan energiya manbalariga asoslangan loyihalar, masalan, quyosh va shamol energiyasi orqali ekologik barqarorlik sezilarli darajada oshirilgan.

- Atrof-muhitni muhofaza qilish va tabiiy resurslardan samarali foydalanish maqsadida davlat va xususiy sektorning hamkorligi kuchaytirildi.

DXSh loyihalarida tavakkalchiliklarni boshqarish muhim omil bo'lib, tahlillar shuni ko'rsatdiki, muvaffaqiyatli loyihalarda davlat va xususiy sektor o'rtasidagi risklarni to'g'ri taqsimlash natijasida risklar samarali boshqarilgan.

- Muvaffaqiyatli loyihalarda davlat risklarning katta qismini zimmasiga olgan bo'lsa, xususiy sektor innovatsiyalar va investitsiya kiritish orqali o'z risklarini minimal darajada boshqargan.[6]

- Risklarni noto'g'ri taqsimlash natijasida ba'zi loyihalarda muammolar yuzaga kelgan bo'lib, ular amalga oshirilgandan keyin moliyaviy va vaqt jihatidan ortiqcha xarajatlar yuzaga kelgan.

Natijalar:

Tahlillar asosida shuni xulosa qilish mumkinki, davlat-xususiy sheriklik loyihalari samaradorligini oshirish uchun turli sohalaridagi iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik omillar birgalikda baholanishi zarur. Samaradorlikni baholashning mezonlari va usullari to'g'ri tanlangan holda, DXSh loyihalari davlat va xususiy sektor uchun ham foydali bo'lishi mumkin. Shu bilan birga, tavakkalchiliklarni boshqarish, xizmatlar narxi va sifatiga e'tibor qaratish, ekologik ta'sirni kamaytirish orqali DXSh loyihalari samaradorligi yanada oshirilishi mumkin.[2]

Mazkur tahlillar natijalariga ko'ra, DXSh loyihalarining samaradorligini oshirish bo'yicha tavsiyalar va takliflar ishlab chiqilishi mumkin.

Muhokama

Davlat-xususiy sheriklik (DXSh) loyihalari nafaqat iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirish, balki ijtimoiy infratuzilmani yaxshilashda ham muhim ahamiyatga ega. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, DXSh loyihalarining samaradorligini baholashda iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik jihatlarni birgalikda hisobga olish zarur. Tahlillar natijasida bir nechta muhim omillar aniqlangan, bu omillar muvaffaqiyatli DXSh loyihalari uchun kalit bo'lishi mumkin, shu bilan birga, ayrim qiyinchiliklar ham kuzatilgan.[5]

1. Iqtisodiy samaradorlik va foydalilik:

DXSh loyihalari davlat va xususiy sektor uchun iqtisodiy foyda keltiradi. Transport va energetika sohasidagi loyihalar o'zining iqtisodiy samaradorligi bilan ajralib turadi, bunda xususiy sektor o'z investitsiyalaridan daromad olish imkoniyatiga ega bo'ladi, davlat esa infratuzilmani rivojlantirish xarajatlarini kamaytiradi. Shunga qaramay, ba'zi loyihalarda tavakkalchilikni noto'g'ri boshqarish yoki loyihalarni noto'g'ri rejalashtirish moliyaviy qiyinchiliklarga olib kelishi mumkin. Bu DXSh loyihalarida moliyaviy baholash usullarini to'g'ri qo'llash zarurligini ta'kidlaydi.

2. Ijtimoiy manfaatlar va samaradorlik:

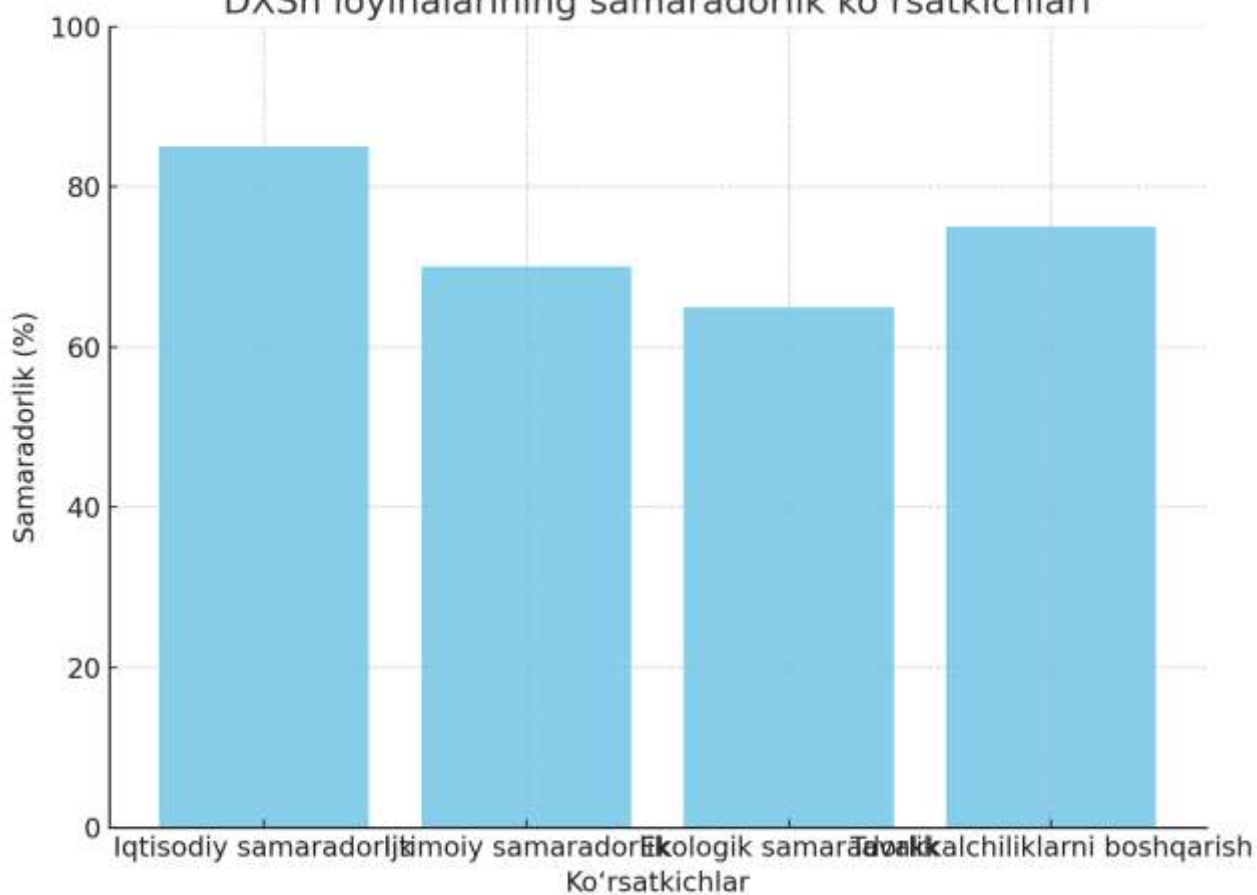
Sog'liqni saqlash kabi ijtimoiy infratuzilma loyihalari aholiga bevosita ijtimoiy manfaatlar yetkazadi. Shunga qaramay, ba'zi holatlarda xizmatlar narxining oshishi aholining barcha qatlamlari uchun teng imkoniyat yaratmasligi mumkin. Bu esa DXSh loyihalarining ijtimoiy samaradorligini baholashda xizmatlar narxi va sifatiga e'tibor berish zarurligini ko'rsatadi. DXSh loyihalari orqali xizmatlar sifatini oshirish bilan birga, ularning ijtimoiy adolat tamoyillariga mos kelishi ham muhimdir.[3]

Qayta tiklanadigan energiya manbalariga asoslangan DXSh loyihalari ekologik barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Bunday loyihalar nafaqat energetika tizimiga iqtisodiy foyda keltiradi, balki ekologik ta'sirni kamaytiradi. Biroq, bunday loyihalarning amalga oshirilishi uchun katta miqdorda boshlang'ich investitsiyalar talab qilinadi. Bu esa xususiy sektorning faol ishtirokini ta'minlash uchun moliyaviy rag'batlar va uzoq muddatli istiqbollar zarurligini ko'rsatadi.

DXSh loyihalarining samaradorlik ko'rsatkichlari

DXSh loyihalarining samaradorlik ko'rsatkichlari

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, tavakkalchiliklarni samarali boshqarish DXSh loyihalarining muvaffaqiyat kalitidir. Tavakkalchiliklarni noto'g'ri taqsimlash, ayniqsa davlat yoki xususiy sektorning haddan tashqari ko'p riskni zimmasiga olishiga olib kelishi, loyihaning muvaffaqiyatsiz bo'lishiga sabab bo'lishi mumkin. Shu bois, DXSh loyihalarida risklarni to'g'ri boshqarish mexanizmlarini ishlab chiqish, jumladan, shaffoflik va hisobdorlikni oshirish orqali sheriklik munosabatlarini mustahkamlash zarur.: [7]

DXSh loyihalarini samarali boshqarish va monitoring qilish mexanizmlarini rivojlantirish zarur. Loyihalarni boshlang'ich bosqichida to'g'ri rejalashtirish, moliyaviy va ijtimoiy tavakkalchiliklarni baholash va ularni oldindan ko'ra bilish loyihaning muvaffaqiyatiga ta'sir ko'rsatadi. Monitoring tizimlarini joriy etish orqali loyihaning barcha bosqichlarida maqsadlar va kutilgan natijalarga erishilganligini nazorat qilish mumkin.

Xulosa va tavsiyalar:

Maqola natijalariga asoslanib, DXSh loyihalarining samaradorligini oshirish uchun quyidagi tavsiyalarni ilgari surish mumkin:

- Loyihalar iqtisodiy jihatdan daromadli bo'lishi uchun davlat va xususiy sektor o'rtasida risklarni teng taqsimlash mexanizmlarini ishlab chiqish;
- Ijtimoiy infratuzilma loyihalarida xizmatlar narxi va sifatini tartibga soluvchi mexanizmlarni joriy qilish orqali barcha aholi qatlamlariga teng imkoniyat yaratish;
- Ekologik barqarorlikni ta'minlash maqsadida ekologik mezonlar asosida loyihalarni rejalashtirish va boshqarish;
- DXSh loyihalarida tavakkalchiliklarni boshqarishning aniq strategiyalarini ishlab chiqish va ularni nazorat qilish;
- Loyihalarni to'g'ri rejalashtirish va muntazam monitoring qilish orqali maqsadli natijalarga erishish.

Shu tariqa, davlat va xususiy sektor o'rtasidagi sheriklikni rivojlantirish uchun samarali strategiyalar va mexanizmlarni ishlab chiqish zarur bo'lib, ular DXSh loyihalarining muvaffaqiyatini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Xulosa

Davlat-xususiy sheriklik (DXSh) loyihalari bugungi kunda iqtisodiy va ijtimoiy infratuzilmani rivojlantirishda samarali vosita sifatida keng qo'llanilmoqda. Ushbu tadqiqot DXSh loyihalarining samaradorligini baholash masalalariga qaratilgan bo'lib, loyihalarning iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik ko'rsatkichlarini o'rganishga yo'naltirilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, DXSh loyihalarining muvaffaqiyati va samaradorligi bir necha omillarga bog'liq, jumladan, tavakkalchiliklarni to'g'ri boshqarish, ijtimoiy va ekologik barqarorlikni ta'minlash, shuningdek, davlat va xususiy sektor o'rtasida resurslarni samarali taqsimlash zarur.

Iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichi loyihalarning iqtisodiy foydasi va xususiy sektor uchun daromadlilik darajasi bilan baholandi. DXSh loyihalari iqtisodiy

jihatdan muvaffaqiyatli bo'lsa-da, ba'zi loyihalarda moliyaviy tavakkalchiliklarni boshqarishda muammolar kuzatilgan.

Ijtimoiy samaradorlik loyihalarning aholiga keltirgan manfaatlari va xizmatlar sifatini oshirish bo'yicha tahlil qilindi. Sog'liqni saqlash va infratuzilma loyihalari ijtimoiy farovonlikka ijobiy ta'sir ko'rsatgan, ammo xizmatlar narxining oshishi ijtimoiy adolatga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, DXSh loyihalari samaradorligini oshirish uchun davlat va xususiy sektor o'rtasida tavakkalchiliklarni to'g'ri taqsimlash, xizmatlar sifatini yaxshilash, ekologik jihatlarga e'tibor berish va loyihalarni muntazam monitoring qilish zarur. Ushbu yondashuvlar nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshirishga, balki ijtimoiy va ekologik barqarorlikni ta'minlashga ham yordam beradi. Shu sababli, DXSh loyihalarini amalga oshirishda shaffof va samarali strategiyalar ishlab chiqish katta ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot natijalari DXSh loyihalarini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun amaliy tavsiyalar va kelajakda o'tkaziladigan ilmiy izlanishlar uchun mustahkam asos bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Qosimov, S. T. (2019). Davlat-xususiy sheriklikning moliyaviy-iqtisodiy asoslari. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, 6(1), 45-52.
2. Karimov, A. (2021). Davlat-xususiy sheriklik loyihalarining iqtisodiy samaradorligini baholash usullari. O'zbekiston moliya jurnali, 3, 35-40.
3. Xolmirzayev, M. (2020). Davlat-xususiy sheriklik loyihalarini amalga oshirishda tavakkalchiliklarni boshqarish. Moliyaviy boshqaruv va nazorat, 4, 27-32.
4. Tursunov, A. R. (2022). O'zbekiston Respublikasida davlat-xususiy sheriklikning rivojlanish istiqbollari. Iqtisodiy tadqiqotlar jurnali, 5(2), 15-21.
5. Mahmudov, B. (2020). Davlat-xususiy sheriklik tizimining huquqiy asoslari va ularning takomillashtirish yo'llari. Yuridik fanlar jurnali, 7, 87-92.
6. Grimsey, D., & Lewis, M. (2004). Public-Private Partnerships: The Worldwide Revolution in Infrastructure Provision and Project Finance. Edward Elgar Publishing.
7. Hodge, G. A., & Greve, C. (2007). Public-Private Partnerships: An International Performance Review. Public Administration Review, 67(3), 545-558.

8. Akintoye, A., & MacLeod, M. J. (1997). Risk analysis and management in construction. *International Journal of Project Management*, 15(1), 31-38.

9. Yescombe, E. R. (2011). *Public-Private Partnerships: Principles of Policy and Finance*. Butterworth-Heinemann.

10. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2012). *Public-Private Partnerships in Infrastructure: A Policy Approach*. OECD Publishing.

Research Science and Innovation House

